

การดำเนินงานเพื่อระงับปัญหา
สุขภาพในสถานประกอบการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวัง

ปัญหาสุขภาพในสถานประกอบการ

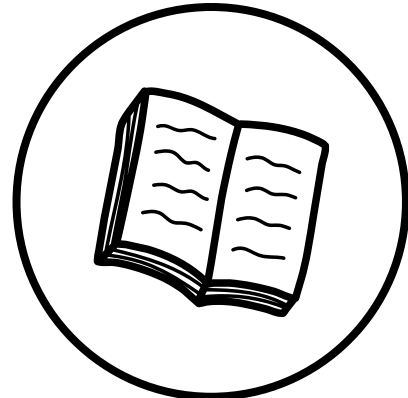

การรวบรวมข้อมูล (Collection of Data)

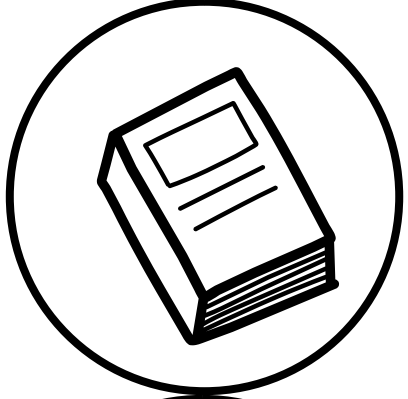
เป็นขั้นตอนสำคัญของการเฝ้าระวังปัญหาโรคและสุขภาพ มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการรายงานในระบบเฝ้าระวังการเจ็บป่วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบเฝ้าระวัง ต้องมีการวางแผนกำหนดวิธีการ และตัวแปรที่ต้องการให้ชัดเจนเสียก่อนว่า ข้อมูลที่ต้องการเก็บจะไปใช้ประโยชน์อย่างไร และนำไปวางแผนป้องกันความรุนแรงของการเกิดโรคและภัยสุขภาพ

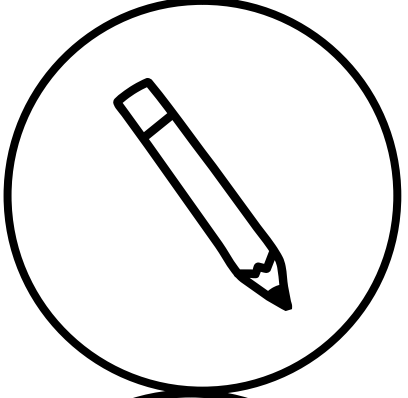
การเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถจำแนกตามลักษณะรูปแบบการเฝ้าระวัง

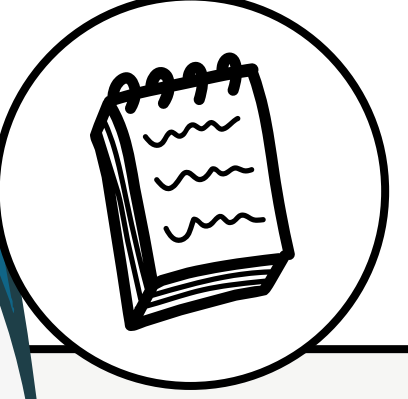
1. การเก็บข้อมูลแบบเชิงรุก (Active Data Collection)

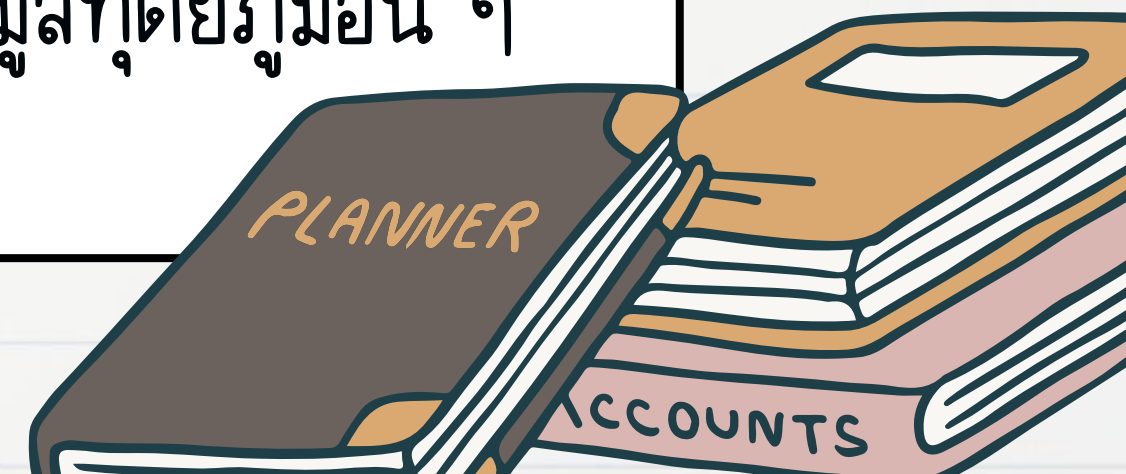
2. การเก็บข้อมูลแบบเชิงรับ (Passive Data Collection)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจเป็นระยะ ๆ
(Periodic Survey)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเฝ้าระวังจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิอื่น ๆ
(Secondary Data Collection)

1. การเก็บข้อมูลแบบเชิงรุก (Active Data Collection)

1.1 การสุ่มคัดเลือกสถาน
ประกอบการ

1.2 การเตรียมการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเชิงรุก

1.3 การสำรวจข้อมูลสภาพ
ทั่วไปของสถาน
ประกอบการ

1.4 การเก็บข้อมูลด้าน
สุขภาพ

1.5 การวิเคราะห์ การ
ประมวลผล และการแปล
ผลข้อมูล

1.6 การจัดทำรายงาน
เสนอแก่ผู้เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลแบบเชิงรับ (Passive Data Collection)

ข้อมูลที่ได้สามารถวิเคราะห์เชิงพรรณนาแสดงแนวโน้มการเจ็บป่วยตามลักษณะ บุคคล สถานที่ และเวลาได้ วิธีนี้เหมาะสำหรับการติดตามปัญหาสุขภาพในภาพกว้าง และครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่มักพบปัญหาเรื่องของความครบถ้วน ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ของข้อมูล

ข้อจำกัดของการเฝ้าระวังแบบเชิงรับ ในผู้ปฏิบัติงานที่เข้ารับการรักษา และรายงานจากสถานบริการสาธารณสุข จะไม่สามารถหาความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในสถานประกอบการได้อย่างชัดเจน ต้องดำเนินการสอบสวน

เพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจเป็นระยะ ๆ (Periodic Survey)

การดำเนินงานเฝ้าระวังโรคจากการประกอบอาชีพเหมาะสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรคเรื้อรัง หรือโรคจากการทำงานที่มีการเจ็บป่วยยาวนาน และผู้ป่วยไม่ค่อยมาพบแพทย์ การใช้วิธีการสำรวจเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้เก็บข้อมูลได้มากขึ้น แต่ต้องมีการวางแผนการสำรวจอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ สม่ำเสมอมีแบบสำรวจที่ได้มาตรฐาน จึงจะได้ข้อมูลที่สามารถบอกสถานการณ์แนวโน้มของโรคได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเฝ้าระวังจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิอื่น ๆ (Secondary Data Collection)

สามารถนำข้อมูลมาและวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มของการเจ็บป่วยได้ โดยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มีดังนี้

4.1 ข้อมูลจากสถานบริการสาธารณสุข เช่น ข้อมูลการเจ็บป่วย การตาย การตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการตรวจพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 ข้อมูลการตายจากใบมรณะบัตร สามารถนำมาประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของโรคและปัญหาที่เกิดขึ้นได้

4.3 ข้อมูลจากสถานประกอบการ เช่น ข้อมูลการลางาน ประวัติการทำงาน ทำให้ทราบปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และสามารถติดตามผู้ปฏิบัติงานที่เจ็บป่วยได้อย่างต่อเนื่อง

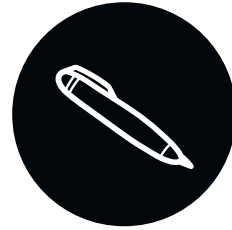
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวัง
ปัญหาสุขภาพในสถานประกอบการ

การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนที่ทำให้เห็นลักษณะข้อมูล หรือ ความผิดปกติที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนมากขึ้น โดยทั่วไปการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) มีวัตถุประสงค์ เพื่อการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดเรียงให้เป็นหมวดหมู่ตาม ลักษณะตัวแปรที่แสดงให้เห็นลักษณะการเกิด การกระจาย และความเปลี่ยนแปลงของ โรคได้ตามขนาดและความรุนแรงของปัญหา

ลักษณะระบาดวิทยาเชิงพรรณนาตามลักษณะตัวแปร

1. ลักษณะตัวแปรด้านบุคคล (Person)

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคล เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ อาชีพ ลักษณะงาน การศึกษา รายได้ สภาวะทางด้านสังคม เป็นต้น

2. ตัวแปรด้านเวลา (Time)

ได้แก่ ภาวะการเปลี่ยนแปลงของโรคในระยะยาว อาจเป็น 5 ปี หรือ 10 ปี หรือ ภาวะการเปลี่ยนแปลงของโรคในระยะสั้น อาจเป็นนาที หรือชั่วโมง การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างอดีตและปัจจุบัน

3. ตัวแปรด้านสถานที่ (Place)

เช่น ลักษณะสถานที่เกิดโรค สถานประกอบการ ตำบล อำเภอ จังหวัด เขต ประเทศ การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างพื้นที่

ตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางระบาดวิทยา

1. อัตราป่วย (Morbidity Rate)

จำนวนผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในปี 2565 จำนวน 5,000 คน มีผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับพิษแอมโมเนียจำนวน 35 คน จงคำนวณการป่วยด้วยค่าอัตราอุบัติการณ์ต่อประชากร 100,000 คน

$$\text{อัตราอุบัติการณ์} = \frac{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับพิษแอมโมเนียทั้งหมด}}{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานในโรงงานเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกัน}} \times K$$

กรณีการเก็บข้อมูลผู้ป่วยที่เป็นโรคที่สามารถรักษา หรือหายได้ในระยะเวลาสั้น ๆ

ตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางระบาดวิทยา

1. อัตราป่วย (Morbidity Rate)

จำนวนผู้ปฏิบัติงานในโรงโม่หินในปี 2565 จำนวน 60,000 คน มีผู้ปฏิบัติงานที่ป่วยโรคซิลิโคซิสทุกราย จำนวน 200 คน จงคำนวณการป่วยด้วยอัตราความชุกต่อประชากร 100,000 คน

$$\text{อัตราความชุก} = \frac{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานป่วยโรคซิลิโคซิสทุกราย}}{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานในโรงโม่หินนั้นในช่วงเวลาเดียวกัน}} \times K$$

กรณีการเก็บข้อมูลผู้ป่วยที่เป็นโรคที่มีอาการเรื้อรัง และไม่หายขาด
กรณีนี้การรายงานจะมีทั้งผู้ป่วยใหม่และเก่าสะสมในแต่ละปี

ตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางระบาดวิทยา

2. อัตราตาย (Mortality Rate)

จำนวนผู้ปฏิบัติงานในโรงงานทอผ้าในปี 2565 จำนวน 30,000 คน มีผู้ปฏิบัติงานที่ตายด้วยโรคปอดฝุ่นฝ้าย จำนวน 45 คน จงคำนวณอัตราตายต่อประชากร 100,000 คน

$$\text{อัตราตาย} = \frac{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานตายด้วยโรคปอดฝุ่นฝ้ายทุกราย}}{\text{จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่เสี่ยงในโรงงานทอผ้าในในช่วงเวลาเดียวกัน}} \times K$$

การคำนวณใช้หลักการเช่นเดียวกับอัตราป่วย แต่นำเฉพาะผู้ป่วยที่เสียชีวิตมาคำนวณ

ตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางระบาดวิทยา

3. อัตราส่วน (Ratio)

จำนวนผู้ปฏิบัติงานในโรงงานปี 2565 จำนวน 100 คน มีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเพศหญิง 40 คน และเพศชาย 60 คน จงหาอัตราส่วนระหว่างผู้ปฏิบัติงานหญิงและชาย

ใช้หลักการหาร เป็นการนำจำนวนใดๆ ที่ไม่เท่ากับศูนย์มาหารจำนวนทุกตัวในอัตราส่วน จะได้อัตราส่วนใหม่ที่เท่ากับอัตราส่วนเดิม

เป็นการเปรียบเทียบการเจ็บป่วยระหว่างกลุ่ม

ตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางระบาดวิทยา

1. จงคำนวณค่าอัตราอุบัติการณ์ จากข้อมูลในปี 2565 เกิดการรื้อไทรของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ในโรงงานแห่งหนึ่ง มีผู้ปฏิบัติงานได้รับผลกระทบ และมีอาการเจ็บป่วย 45 ราย โรงงานนี้มีจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานทั้งหมด ในระยะเวลาดังกล่าว จำนวน 900 ราย (ค่าคงที่ = 1,000)

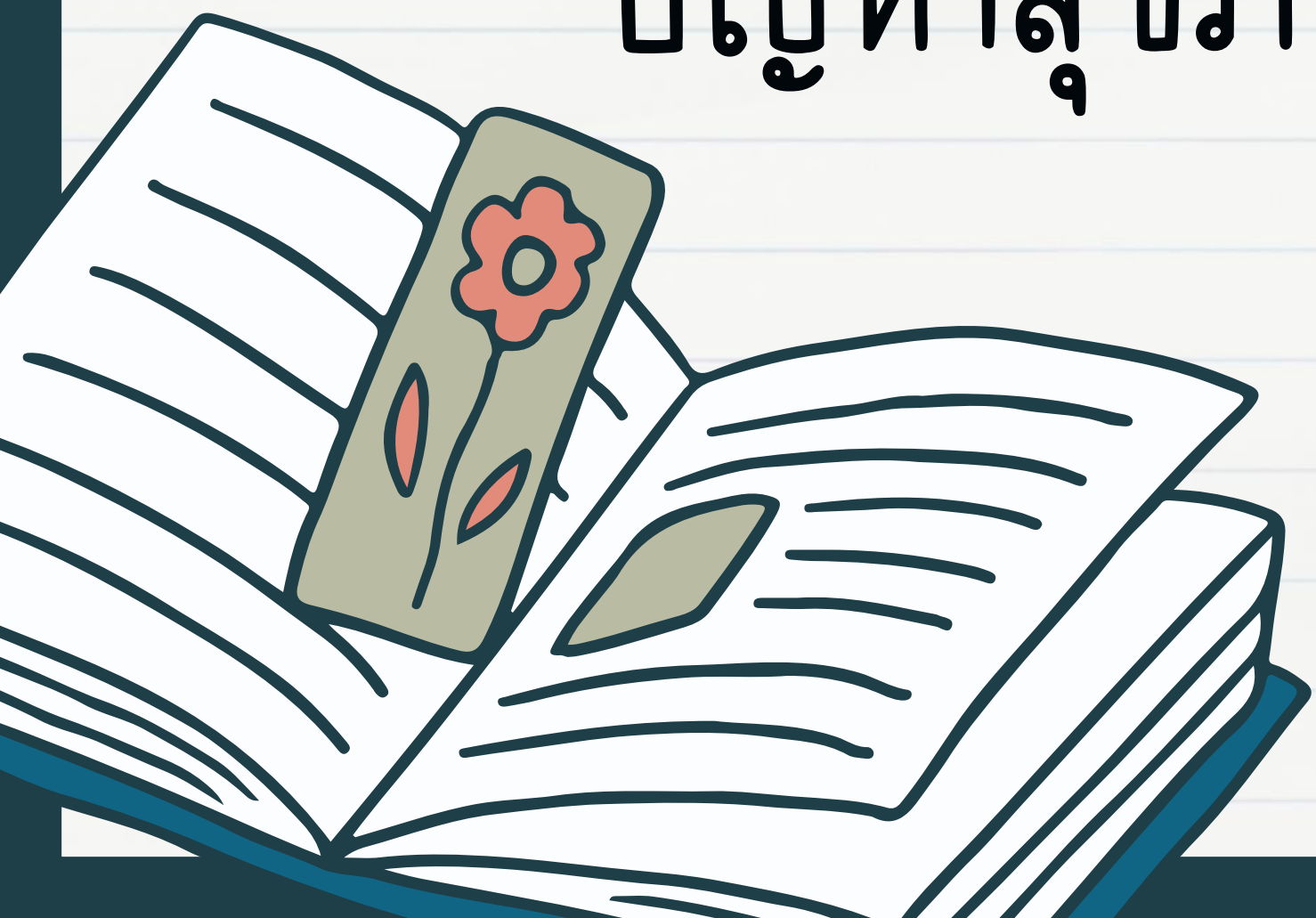
2. จงคำนวณค่าอัตราความชุก จากข้อมูลในปี 2564 โรงงานทอผ้าแห่งหนึ่งมีผู้ปฏิบัติงาน 5,000 คน ในปีที่ผ่านมามีการตรวจพบผู้ปฏิบัติงานป่วยเป็นโรคปอดฝุ่นฝ้ายที่กำลังรักษาอยู่ 34 ราย และในปี 2565 ได้ตรวจพบผู้ป่วยโรคฝุ่นฝ้ายรายใหม่ เพิ่มอีก 24 ราย (ค่าคงที่ = 100,000)

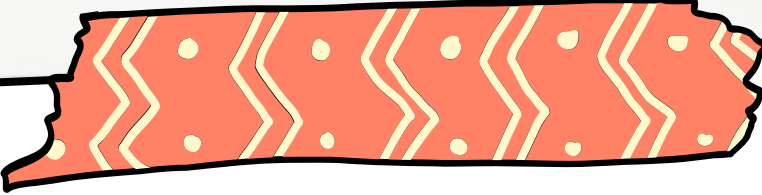

การจัดทำรายงานเพื่อการเฝ้าระวัง

ปัญหาสุขภาพในสถานประกอบการ

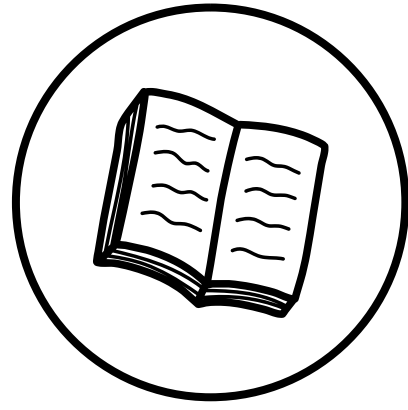

การจัดทำรายงานการเฝ้าระวังโรค เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการเฝ้าระวังคือ การกระจายข่าวสาร เป็นส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและนำไปประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษา สุขภาพผู้ปฏิบัติงานการควบคุมป้องกัน การปรับปรุงระบบ และกระบวนการผลิต ในสถานประกอบการ และการใช้ข้อมูลเพื่ออ้างอิงเชิงวิชาการ เป็นต้น

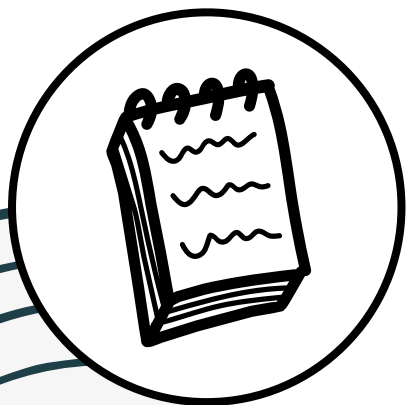
จุดประสงค์หลักใหญ่ของการจัดทำรายงานในการเฝ้าระวัง

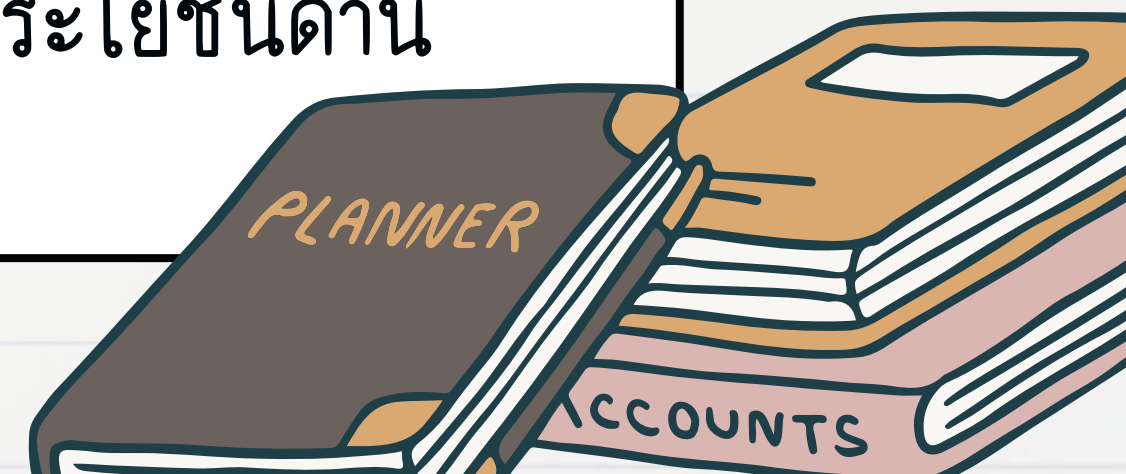
1. การจัดทำรายงานเพื่อการเตือนภัย เป็นข้อมูลเพื่อที่จะสื่อสารให้ ผู้ปฏิบัติงาน หรือกลุ่มเสี่ยงได้ทราบและเข้าใจเหตุการณ์และพฤติกรรมเพื่อ ป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัจจัยหรือพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดโรค

2. การจัดทำรายงานเพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย จุดประสงค์เพื่อการ เสนอแนวโน้มนโยบายสุขภาพที่สำคัญของประเทศ หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

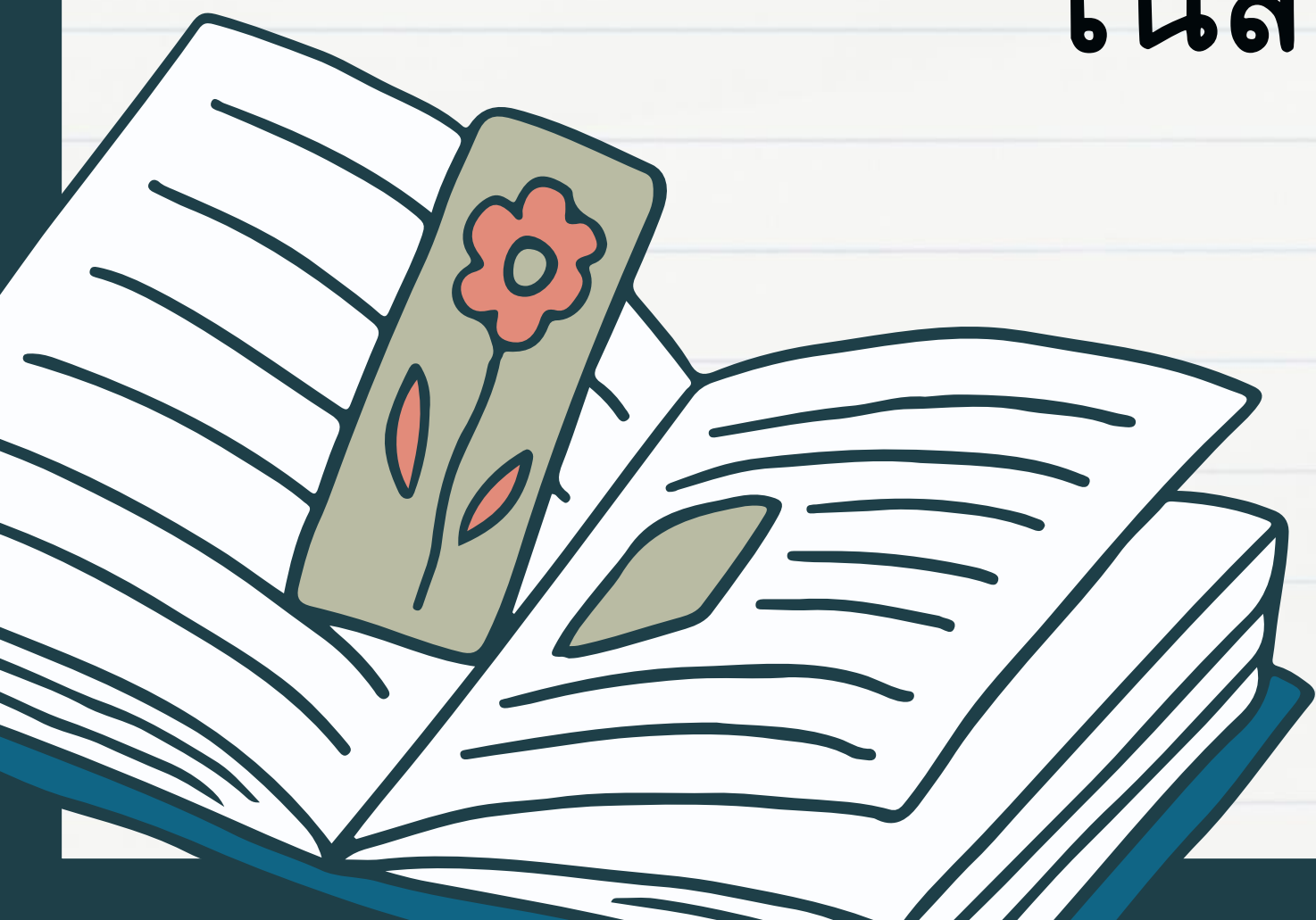

3. การจัดทำรายงานเชิงทางวิชาการ เป็นการจัดทำรายงานเฝ้าระวังที่ มีจุดประสงค์เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลด้านวิชาการ เพื่อประโยชน์ด้าน การศึกษาวิจัย และการอ้างอิง

ลักษณะปัญหาสุขภาพที่ต้องสอบสวน

ในสถานประกอบการ

การกำหนดเกณฑ์หรือลักษณะปัญหาสุขภาพที่ต้องออกสอบสวน

1. เหตุการณ์ที่มีผู้ปฏิบัติงานป่วยหรือเสียชีวิตเป็นหมู่หรือกลุ่มมากกว่าปกติ ด้วยอาการคล้ายกัน และอยู่ในสถานที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน หรือการเจ็บป่วย และเสียชีวิตที่ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด

2. การเจ็บป่วยและเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุ อุบัติภัย หรือสาธารณภัยในโรงงานอุตสาหกรรม อาจเป็นการบาดเจ็บเพียง 1-2 รายหรือมากกว่าก็ได้

3. กรณีจากข้อร้องเรียนหรือการแจ้งเหตุของผู้ปฏิบัติงานผู้ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพในชุมชน

การกำหนดเกณฑ์หรือลักษณะปัญหาสุขภาพที่ต้องออกสอบสวน

4. กรณีได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้บังคับบัญชา หรือเหตุผลทางการเมืองอื่น ๆ

5. กรณีที่ประชาชนให้ความสนใจและมีความวิตกกังวลมาก

6. กรณีที่มีข้อบ่งชี้การปนเปื้อนของสารมลพิษ ในสิ่งแวดล้อมการทำงาน

7. กรณีการเกิดโรคหรืออาการกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ โดยที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหรือนาน ๆ ครั้ง

๕
ขั้นตอนการสอบสวนปัญหาสุขภาพ

ในสถานประกอบการ

โรคและภัยสุขภาพจากการทำงานมีรายงานค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับโรคติดต่อทั่ว ๆ ไป เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการวินิจฉัยโรค และการตรวจวิเคราะห์ ดังนั้น การได้รับการรายงานผู้ป่วยเพียง 1 รายในโรคที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ควรดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ทราบสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรค และเพื่อการค้นหาผู้ป่วยรายอื่น ๆ ต่อไป

กรณีมีผู้ป่วยเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย 1 ราย เป็นการสอบสวนข้อมูลอย่างละเอียด คือ **การสอบสวนเฉพาะราย** ถ้ากรณีที่เกิดกับคนจำนวนมากและเกิดในพื้นที่บริเวณกว้างจำเป็นต้องดำเนินการ **การสอบสวนการระบาด**

ขั้นตอนการสอบสวนโรคที่สำคัญ

1. การตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น
2. การยืนยันการวินิจฉัยและการระบาด
3. การประเมินผลอย่างรวดเร็วในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการระบาด
4. การเตรียมการก่อนออกสอบสวนโรค
5. การรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค
7. การตั้งสมมติฐาน
8. การพิสูจน์สมมติฐาน
9. การจัดการเกี่ยวกับการระบาดของโรค

1. การตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น

ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการสอบสวนโรค หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนว่า มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว การตรวจสอบว่า มีการเกิดโรคหรือเหตุการณ์เกิดขึ้นจริง สามารถตรวจสอบได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ปัจจุบันมีการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ แต่การได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีความน่าเชื่อถือไม่เท่ากันจำเป็นต้องมีการตรวจสอบกลับกรองให้แน่ชัด และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาพิจารณาก่อนตัดสินใจดำเนินการสอบสวนโรคทุกครั้ง

2. การยืนยันการวินิจฉัยและการระบาด

2.1 การวินิจฉัยทางคลินิก โรคและภัยจากการประกอบอาชีพทั่วไป การวินิจฉัยด้านคลินิกค่อนข้างยาก เนื่องจากมีอาการโรคที่ไม่จำเพาะ และมีปัจจัยสาเหตุหลายอย่างที่อาจก่อให้เกิดโรคได้ การตรวจสอบวินิจฉัยสามารถทำได้โดยการสอบถาม สัมภาษณ์จากแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วย หรือโดยการศึกษาจากบันทึกการรักษาทางการแพทย์ของผู้ป่วย

2.2 การวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการหรือการตรวจพิเศษ สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการวินิจฉัยหรือยืนยันการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพได้แม่นยำ และมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น การตรวจสอบการวินิจฉัย หรือผลต่อสุขภาพ นอกจากจะใช้เพื่อยืนยันการวินิจฉัยโรคแล้ว ยังจะใช้เป็นแนวทางในการค้นหาผู้ป่วยรายอื่น ๆ ต่อไป

3. การประเมินผลอย่างรวดเร็วในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการระบาด

การประเมินลักษณะการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพเบื้องต้นควร
ได้ดำเนินการอย่างรวดเร็ว ถ้าเป็นกรณีเร่งด่วนและเกิดขึ้นกับคนหมู่มาก
อย่างรวดเร็วภายหลังที่ได้รับรายงาน หรือภายใน 24-48 ชั่วโมง แต่ในกรณี
โรคเรื้อรังที่มีระยะฟักตัวของโรคนาน อาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการในทันที แต่ไม่
ควรนานเกินไป เนื่องจากปัญหาโรคและภัยจากการประกอบอาชีพ มีปัจจัยคุกคาม
หลายอย่างที่อาจก่อให้เกิดโรค บางอย่างอาจค้นหาได้ง่าย แต่บางอย่างอาจค้นหาได้
ยาก ดังนั้น การดำเนินการสอบสวนทันที จะทำให้มีโอกาสหาสาเหตุได้เร็วขึ้น

3. การประเมินผลอย่างรวดเร็วในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการระบาด

3.1 ประเมินข้อมูลลักษณะการระบาดของโรคหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

3.2 การยืนยันการระบาดและวินิจฉัยให้ได้โดยเร็ว

3.3 พยายามหาผู้ปฏิบัติงานที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคหรือได้รับผลกระทบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.4 อธิบายลักษณะทางคลินิกของการระบาด โดยพิจารณาถึงกลุ่มอาการ

3.5 พิจารณาข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมการทำงานอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นปัจจัยสาเหตุ

3.6 พิจารณาว่าเหตุการณ์นี้มีประชาชนให้ความสนใจ และความกังวลมากน้อยเพียงใด

3.7 ประเมินความพร้อมในการดำเนินการออกสอบสวนทั้งด้านทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยีต่าง ๆ และความเหมาะสมในการดำเนินการสอบสวน

4. การเตรียมการก่อนออกสอบสวน

4.1 **องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น** วิธีการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การเก็บตัวอย่างวิเคราะห์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น เป็นต้น

4.2 **การเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ** ที่จำเป็นในการสอบสวนโรคให้พร้อม

4.3 **การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว ในการสอบสวนโรคและภัยจากการทำงานจะมีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง

4.4 **การเตรียมการด้านบริหารจัดการเกี่ยวกับการเดินทาง** เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทีมสอบสวนขณะปฏิบัติงาน

4.5 **การจัดเตรียมทีมสอบสวน** หลังจากที่ได้ประเมินสถานการณ์ และตัดสินใจเพื่อออกสอบสวน

5. การรวบรวมข้อมูล

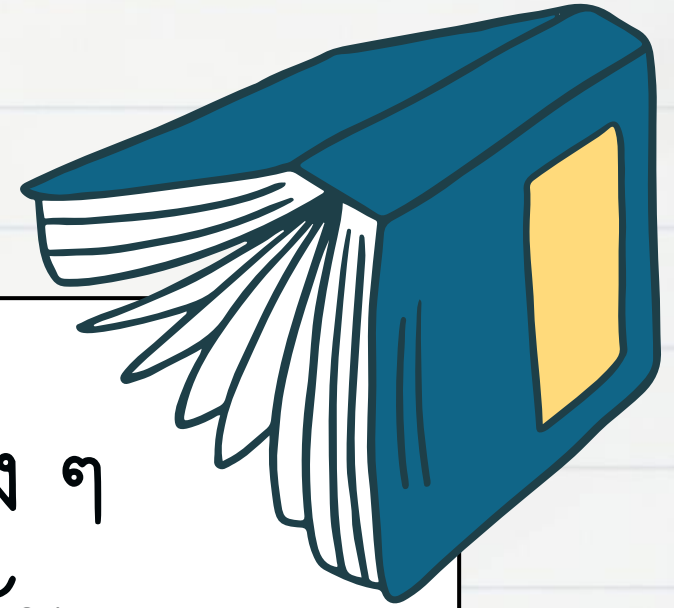
5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ

ก่อนที่จะรวบรวมข้อมูลสุขภาพ จะต้องมีการวางแผนให้ดีและควรศึกษาข้อมูล องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนทุกครั้ง เนื่องจากในการสอบสวนโรคแต่ละครั้ง การลงไปเก็บข้อมูลครั้งแรก ควรเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุด

5.1.1 การกำหนดคำจำกัดความ ต้องกำหนดเกณฑ์และนิยามของผู้ป่วยหรือกลุ่มศึกษาให้ชัดเจนก่อน เพื่อใช้ในการคัดเลือกตัวแทน โดยทั่วไปคำจำกัดความจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษเฉพาะของการระบาด และลักษณะทางคลินิกที่สำคัญ

5. การรวบรวมข้อมูล

5.1.2 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่าง แบบการตรวจร่างกาย แบบสอบสวนโรคและอื่น ๆ เป็นต้น

5.1.3 การค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม จะทำให้ค้นพบผู้ป่วย หรือผู้ได้รับผลกระทบมากขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ นอกจากจะทำให้ทราบขนาดของการระบาดของโรคแล้ว สิ่งสำคัญคือ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาได้ทันที

5.1.4 การตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพและการตรวจพิเศษ นอกจากการเก็บข้อมูลสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางคลินิก อาการและอาการแสดงที่ได้จากบันทึกทางการแพทย์ และการสอบถามแล้ว บางกรณีอาจพิจารณาการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการด้านชีวภาพหรือการตรวจพิเศษอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อยืนยันการได้รับสัมผัสสารพิษต่าง ๆ

5. การรวบรวมข้อมูล

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

5.2.1 การเดินสำรวจเบื้องต้น เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานประกอบการหรือสถานที่เกิดเหตุในขั้นต้น วัตถุประสงค์เพื่อหาศักยภาพของสิ่งอันตรายที่แฝงอยู่ในสิ่งแวดล้อม

5.2.2 การตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างสิ่งแวดล้อม กรณีการสอบสวนโรคที่จำเป็นต้องตรวจวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อม ควรดำเนินการเก็บตัวอย่างโดยเร็ว ในกรณีที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างเฉียบพลัน และยังไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด

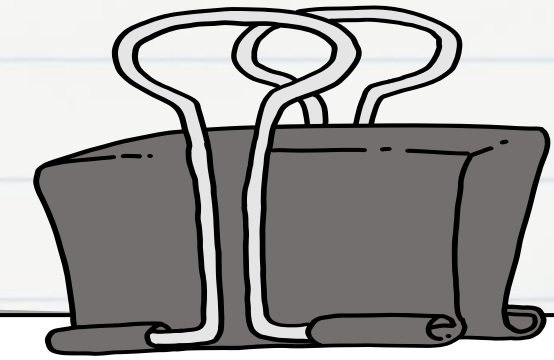
5. การรวบรวมข้อมูล

5.3 การรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

การสอบสวนโรคจากการทำงาน ข้อมูลการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังที่มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จะเป็นประโยชน์ต่อการประมวลผลการสอบสวนหาสาเหตุ และประเมินสถานการณ์ได้

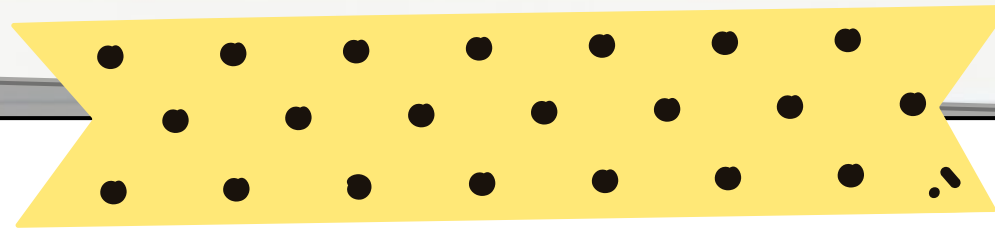
6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค

การวิเคราะห์ข้อมูลวิทยาการระบาดเชิงพรรณนา เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสอบสวนโรค ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านสุขภาพเกี่ยวกับอาการ และอาการแสดง ผลการตรวจร่างกาย ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และข้อมูลสิ่งแวดล้อม ฯลฯ มาเรียบเรียง วิเคราะห์ เพื่ออธิบายผลที่คาดว่าจะป็นสาเหตุของการเกิดโรคและภัย

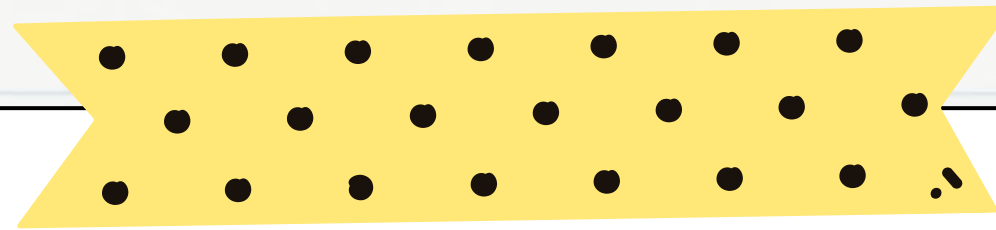
6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค

6.1 การพรรณาลักษณะการระบาดด้านเวลา เวลาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคอย่างหนึ่ง การนำข้อมูลด้านเวลามาแจกแจง อาจทำให้ทราบว่า เวลาใดเกิดโรคชนิดใดมากหรือน้อยต่างกัน และเพื่อจะคาดคะเนแนวโน้มของโรคนั้น ๆ ในอนาคตได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนทางการป้องกันโรคต่อไป

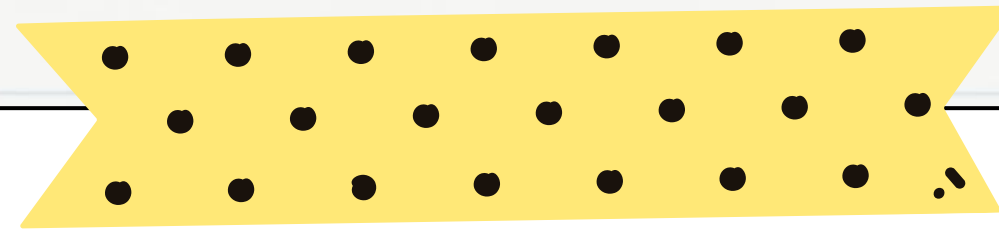
6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค

6.2 การพรรณนาลักษณะการระบาดด้านสถานที่ การอธิบายลักษณะผู้ป่วยในเหตุการณ์ จำแนกตามสถานที่ที่อยู่ของผู้ป่วย จะช่วยบอกลักษณะทิศทางของการกระจายโรคในพื้นที่ ทำให้ทราบขอบเขตของกลุ่มผู้ป่วย หรือกลุ่มเสี่ยง และขนาดของพื้นที่ที่เป็นที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจนำไปสู่การหาแหล่งและสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค

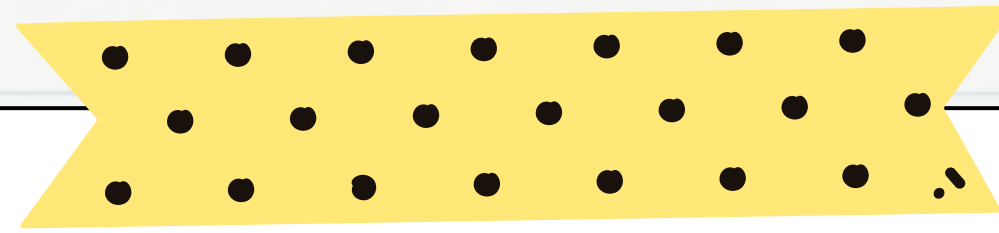
6.2.1 การทำแผนที่ของบริเวณที่เกิดเหตุ โดยการทำจุดหรือเครื่องหมายลงในแผนที่บริเวณที่มีผู้ป่วยอาศัยอยู่ ทำให้เห็นบริเวณที่มีความถี่ของโรคอย่างชัดเจน

6.2.2 แผนผังแสดงจุดเกิดเหตุ การสร้างแผนผังแสดงจุดหรือบริเวณสถานที่เกิดเหตุและบริเวณใกล้เคียง เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะสามารถอธิบายแหล่งของต้นเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรคได้

6.2.3 การเปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยระหว่างสถานที่ต่างกัน จำเป็นต้องทราบกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในแต่ละพื้นที่ก่อน เพื่อนำมาคำนวณหาอัตราการเกิดโรคในแต่ละพื้นที่ แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกันได้

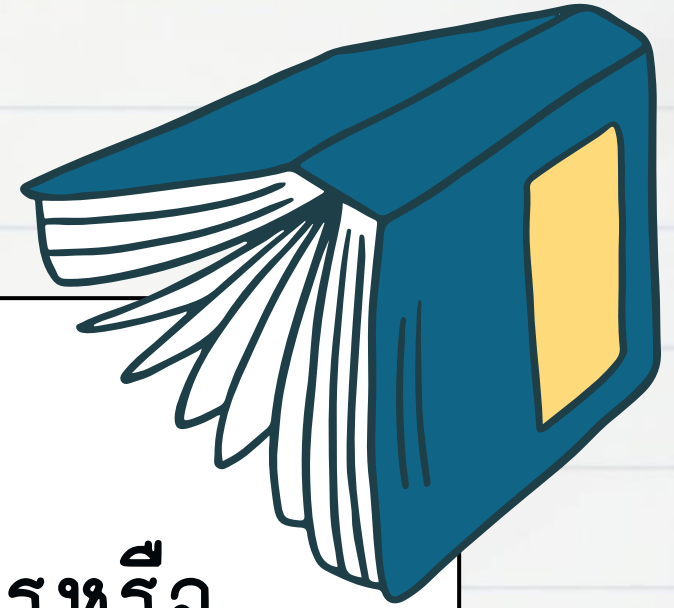
6. การวิเคราะห์ข้อมูลการสอบสวนโรค

6.3 การพรรณาลักษณะการระบาดด้านบุคคล คือ การพิจารณาดูว่า ผู้ปฏิบัติงานที่เสี่ยงต่อโรคมั้ลักษณะ ด้านอายุ เพศ เชื้อชาติ อาชีพ ประวัติการทำงาน ฯลฯ มีลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ยังมีลักษณะบุคคลอื่นที่อาจนำมาพิจารณาลักษณะของการระบาดได้ เช่น พฤติกรรมการทำงาน การใช้ยา การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา และปัจจัยอื่น ๆ ที่สามารถนำมาอธิบายข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถนำมาตั้งสมมติฐานได้

7. การตั้งสมมติฐาน

เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนโรค เป็นหลักการหรือข้อสรุปที่ได้กำหนดหรือตั้งไว้ชั่วคราว เพื่อนำมาอธิบายความจริงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสมมติฐานที่ตั้งขึ้นไม่จำเป็นต้องถูกต้องเสมอไป แต่ต้องสามารถพิสูจน์ได้ สิ่งสำคัญในการสร้างสมมติฐานคือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเกิดโรคนั้นก่อนว่า มีสาเหตุจากอะไร มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดโรคได้ และพยายามรวบรวมข้อมูลให้ละเอียดมากที่สุด ที่สามารถนำมาพิจารณาหาสาเหตุที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมดว่า มีอะไรบ้าง

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

8.1 การพิจารณาข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสำรวจ

ได้แก่ ข้อมูลทางคลินิก ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ผลการตรวจวิเคราะห์
สิ่งแวดล้อม ถ้าหากข้อมูลเหล่านี้มีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะยืนยันหรือสนับสนุน
สมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน อาจจะไม่มีความจำเป็นต้องพิสูจน์สมมติฐานเชิง
วิเคราะห์ต่อไป

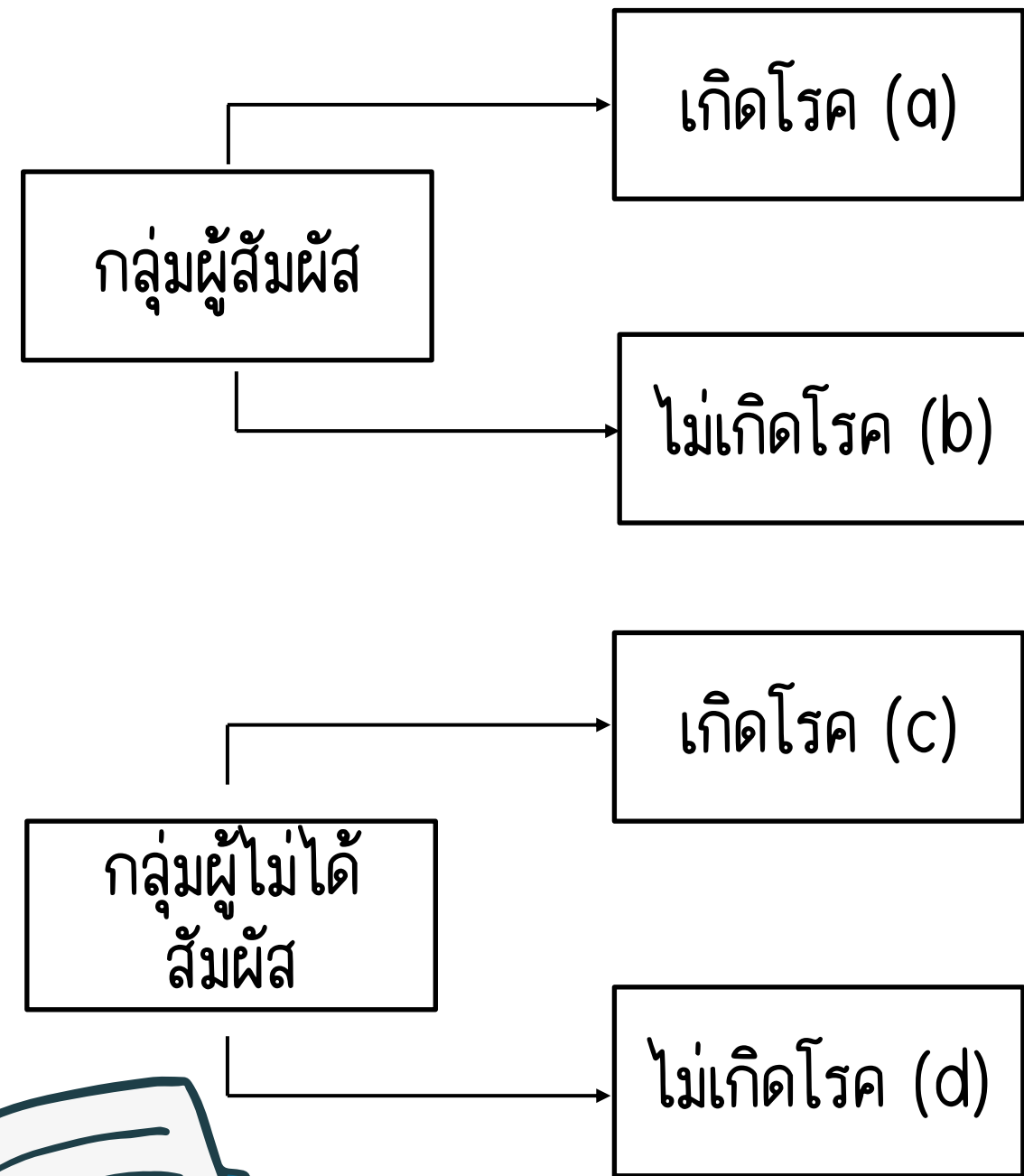
8. การพิสูจน์สมมติฐาน

8.2 การศึกษาระบาดวิทยาเชิงวิเคราะห์

เป็นการศึกษาเพื่อการพิสูจน์สมมติฐาน โดยการหาความสัมพันธ์เชิงลึก ระหว่างการเกิดโรคกับปัจจัยที่คิดว่าน่าจะเป็นสาเหตุของการเกิดโรค

8.2.1 การศึกษาแบบโคฮอร์ต (Cohort Study) เป็นการศึกษาเพื่อดูผลของการเกิดโรค ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับสิ่งที่น่าจะเป็นสาเหตุของโรคเป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำเพาะ ที่มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน

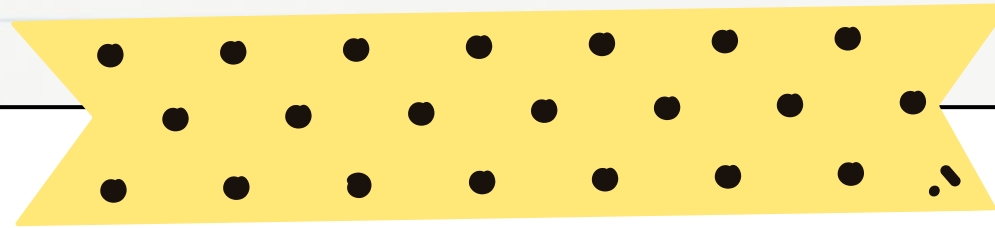
8. การพิสูจน์สมมติฐาน

กลุ่มตัวอย่าง	เกิดโรค	ไม่เกิดโรค	รวม
สัมผัสสิ่งคุกคาม	a	b	a+b
ไม่สัมผัสสิ่งคุกคาม	c	d	c+d
รวม	a+c	b+d	

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

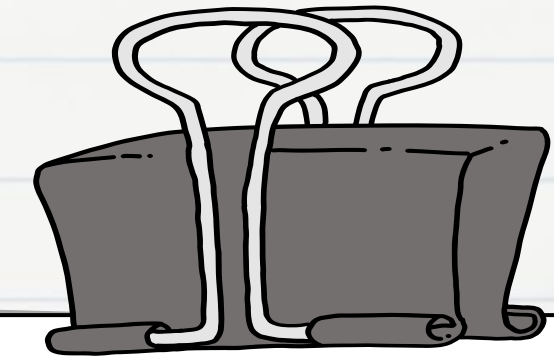

ตัวอย่าง การศึกษาแบบโคฮอร์ตของโรคถุงลมโป่งพองในผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานสัมผัสสโไอของแคดเมียมออกไซด์ในโรงงานแห่งหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่าง	เกิดโรค	ไม่เกิดโรค	รวม
ได้รับสิ่งคุกคาม	36	131	167
ไม่ได้รับสิ่งคุกคาม	1	155	156
รวม	37	286	323

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

1) การคำนวณหาอัตราอุบัติการณ์ (Incidence rate)

$$\text{อัตราอุบัติการณ์ของกลุ่มสัมผัสสิ่งคุกคาม (Ie)} = \frac{a}{a+b} \times 100$$

$$\text{อัตราอุบัติการณ์ของกลุ่มที่ไม่ได้สัมผัสสิ่งคุกคาม (Io)} = \frac{c}{c+d} \times 100$$

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

2) การคำนวณหาความเสี่ยงสัมพัทธ์ (Relative Risk) เป็นอัตราส่วนของอัตราป่วยกลุ่มที่ได้รับสิ่งคุกคาม (Ie) ต่ออัตราการป่วยของกลุ่มที่ไม่ได้รับสัมผัส (Io)

$$\text{ความเสี่ยงสัมพัทธ์} = \frac{\text{อุบัติการณ์ของกลุ่มที่ได้รับสิ่งคุกคาม}}{\text{อุบัติการณ์ของกลุ่มที่ไม่ได้รับสิ่งคุกคาม}}$$

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

3) การคำนวณความแตกต่างของการเสี่ยงโรค (Attributable Risk) คือ ค่าความแตกต่างระหว่างอัตราป่วยของกลุ่มที่ได้รับสัมผัสสิ่งคุกคามกับอัตราป่วยของกลุ่มที่ไม่ได้รับสัมผัสสิ่งคุกคามนั้น

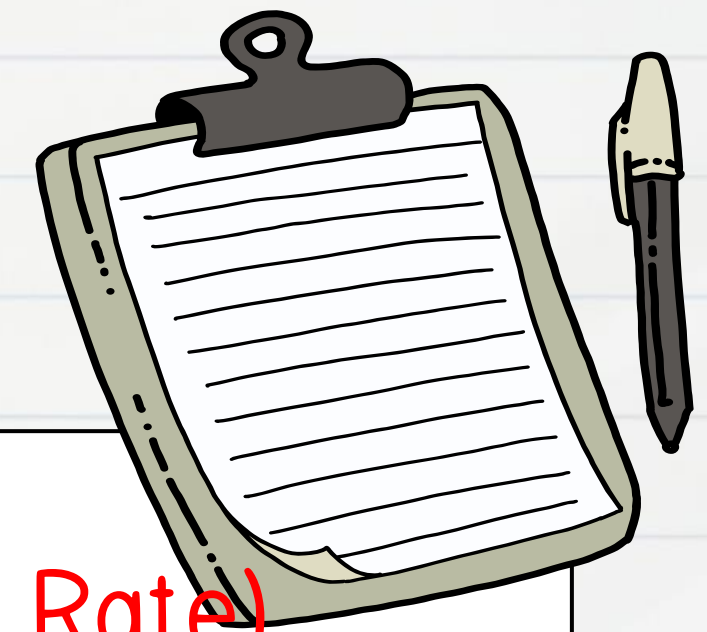
$$\text{ความแตกต่างของการเสี่ยงโรค} = I_e - I_o$$

I_e = อัตราป่วยของกลุ่มที่ได้รับสัมผัสสิ่งคุกคาม

I_o = อัตราป่วยของกลุ่มที่ไม่ได้รับสัมผัสสิ่งคุกคาม

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

4) การคำนวณอัตราการได้รับสัมผัสสิ่งคุกคาม (Exposure Rate)

อัตราการได้รับสัมผัสสิ่งคุกคามจะช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสาเหตุและการเกิดโรค ถ้าหากพบว่า ปัจจัยสาเหตุและการเกิดโรคมีความสัมพันธ์กัน มักจะพบว่า อัตราการได้รับสัมผัสในคนที่เป็โรคจะมากกว่าคนไม่เป็นโรค

$$\text{อัตราการได้รับสัมผัสสิ่งคุกคามของคนเป็นโรค} = \frac{a}{a+c} \times 100$$

$$\text{อัตราการได้รับสัมผัสสิ่งคุกคามของคนไม่เป็นโรค} = \frac{b}{b+d} \times 100$$

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

8.2.2 การศึกษาแบบเคส-คอนโทรล (Case-Control Study)

เป็นการศึกษาย้อนหาสาเหตุของโรคเพื่อการพิสูจน์สมมติฐานของโรค และใช้มากในการสอบสวนทางระบาดวิทยา

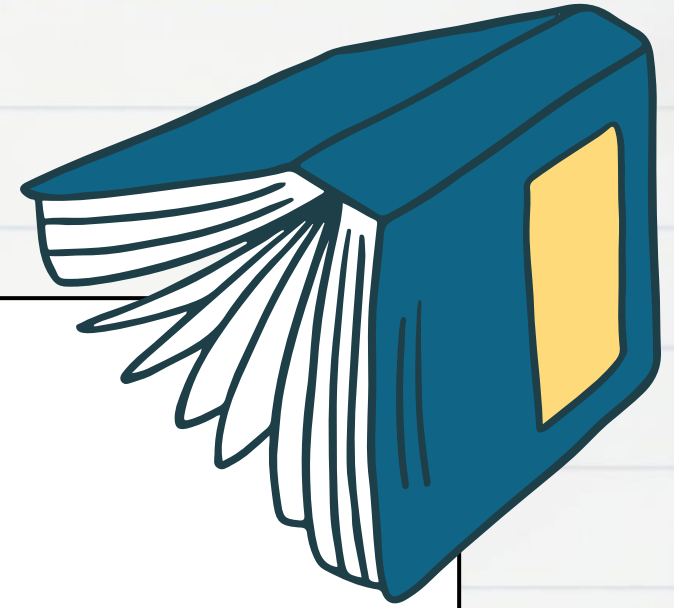
- 1) หาตัวอย่างของกลุ่มคนเป็นโรคที่ต้องการศึกษา (Cases)
- 2) หาตัวอย่างของกลุ่มเปรียบเทียบกับหรือกลุ่มคนไม่เป็นโรค (Control)
- 3) การหาขนาดตัวอย่าง
- 4) การสอบถามเพื่อย้อนหาสาเหตุ

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

การสัมผัส	กลุ่มศึกษา (Case)	กลุ่มควบคุม (Control)
ได้รับสาร	148	319
ไม่ได้รับสาร	32	156
รวม	140	475

8. การพิสูจน์สมมติฐาน

1) การคำนวณหาความสัมพันธ์ (Relative Odds)

$$\text{ความสัมพันธ์} = \frac{a \times d}{b \times c}$$

2) การคำนวณหาอัตราการได้รับสาเหตุ (Exposure Rate)

$$\text{อัตราการได้รับสาเหตุของคนเป็นโรค} = \frac{a}{a + c} \times 100$$

$$\text{อัตราการได้รับสาเหตุของคนไม่เป็นโรค} = \frac{b}{b + d} \times 100$$

9. การจัดการเกี่ยวกับการระบาดของโรค

9.1 การให้รักษาผู้ป่วย หรือผู้ได้รับผลกระทบ การให้การรักษาผู้ป่วยในระหว่างการสอบสวน ควรดำเนินการโดยทันทีที่พบผู้ป่วย การหาสาเหตุและวินิจฉัยได้เร็วจะทำให้การรักษาได้ผลดี และลดการสูญเสียชีวิต การรักษาผู้ป่วยโรคจากการทำงานบางโรคอาจต้องใช้เวลาในการรักษานาน

9.2 การค้นหากลุ่มเสี่ยง หลังจากที่ได้พิสูจน์และหาสาเหตุการเกิดโรคได้แล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไปคือ พยายามหากกลุ่มเสี่ยงที่อาจเกิดโรคได้อีก และหาแนวทางป้องกันและควบคุมโรคในกลุ่มเสี่ยงนั้น ๆ

9. การจัดการเกี่ยวกับการระบาดของโรค

9.3 การควบคุมป้องกันและการกำหนดมาตรการในการแก้ไข วัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของการสอบสวนทางวิทยาการระบาด คือ การควบคุมและป้องกันโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการให้เร็วที่สุดทันทีที่ทราบสาเหตุและลักษณะของการเกิดโรค

9.3.1 การควบคุมและป้องกันที่แหล่งต้นเหตุ

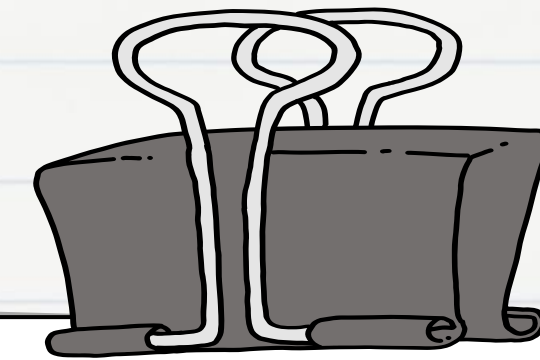
1) **การป้องกันระยะสั้น** ภายหลังเกิดเหตุเพื่อไม่ให้สิ่งคุกคามที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคมีการแพร่กระจายออกไปในสิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดผลกระทบมากขึ้น

2) **การป้องกันระยะยาว** ส่วนใหญ่โรคจากการทำงานปัญหามักเกิดจากความบกพร่องจากระบวนการผลิต ดังนั้น การควบคุมป้องกันโดยทั่วไป จึงใช้มาตรการป้องกันทาง

วิศวกรรมและกระบวนการผลิตเป็นหลัก

9. การจัดการเกี่ยวกับการระบาดของโรค

9.3.2 การป้องกันและควบคุมกลุ่มเสี่ยง เป็นการควบคุมป้องกันเพื่อไม่ให้ผู้ปฏิบัติงานหรือประชาชนได้รับอันตรายจากการสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพ ซึ่งนอกจากควบคุมป้องกันที่แหล่งและสาเหตุของการเกิดโรคแล้ว การควบคุมป้องกันในกลุ่มเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการควบคุมป้องกันปัญหาสุขภาพจากการประกอบอาชีพ มีการดำเนินการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของปัจจัยและสาเหตุการเกิดโรคของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการควบคุมและแก้ไขปัญหาคควรเลือกใช้วิธีการที่คิดว่า เหมาะสมและเกิดผลกระทบในด้านสังคมน้อยที่สุด

Q & A

